

VNÚTORNÝ TRH S ENERGIU

V záujme harmonizácie a liberalizácie vnútorného trhu EÚ s energiou sa od roku 1996 prijímali opatrenia týkajúce sa prístupu na trh, transparentnosti a regulácie, ochrany spotrebiteľa, podpory prepojenia a primeranej úrovne dodávok energie. Cieľom týchto opatrení je vytvoriť konkurencieschopnejší, flexibilnejší a nediskriminačný trh EÚ s elektrinou s trhovými dodávateľskými cenami, ktorý je zameraný na zákazníka. Pritom posilňujú a rozširujú práva jednotlivých spotrebiteľov a energetických komunít, riešia energetickú chudobu, objasňujú úlohy a zodpovednosti účastníkov trhu a regulačných orgánov a riešia bezpečnosť dodávok elektrickej energie, plynu a ropy, ako aj rozvoj transeurópskych sietí na prepravu elektrickej energie a plynu.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 194 a 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

CIELE

V odvetví energetiky si dokončenie vnútorného trhu EÚ vyžaduje: odstránenie množstva prekážok a obchodných bariér, aproximáciu daňových a cenových politík a opatrení týkajúcich sa noriem a štandardov a environmentálne a bezpečnostné predpisy. Cieľom je zabezpečiť fungujúci trh so spravodlivým prístupom na trh a vysokou úrovňou ochrany spotrebiteľa, ako aj s primeranými úrovňami prepojenia a výrobnéj kapacity.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

A. Liberalizácia trhov s plynom a elektrickou energiou

V 90. rokoch 20. storočia, keď bola ešte väčšina vnútroštátnych trhov s elektrickou energiou a zemným plynom monopolizovaná, sa Európska únia a členské štáty rozhodli, že tieto trhy postupne otvoria hospodárskej súťaži. Prvé liberalizačné smernice (prvý energetický balík) boli prijaté v roku 1996 (elektrická energia) a v roku 1998 (plyn) a mali sa transponovať do právnych systémov členských štátov do roku 1998 (elektrická energia) a do roku 2000 (plyn). Druhý energetický balík bol prijatý v roku 2003 a jeho smernice mali členské štáty transponovať do vnútroštátneho práva do roku 2004, pričom niektoré ustanovenia nadobudli účinnosť až v roku 2007. Priemyselní odberatelia aj domácnosti si odvtedy môžu slobodne vybrať dodávateľa plynu a elektrickej energie zo širšieho spektra súťažiacich subjektov. V apríli 2009 bol prijatý tretí energetický balík, ktorého cieľom bolo ešte viac liberalizovať vnútorný trh s elektrickou energiou a plynom a ktorým sa pozmenil druhý balík a poskytol základ na implementáciu vnútorného trhu s energiou.

B. Ďalšie kroky

Ako bolo oznámené v stratégii energetickej únie ([COM\(2015\)0080](#)), Komisia predložila 30. novembra 2016 balík legislatívnych návrhov týkajúcich sa novej koncepcie trhu EÚ

s energiou, aby spotrebiteľom poskytla istú, udržateľnú, konkurencieschopnú a cenovo dostupnú energiu. Balík s názvom Čistá energia pre všetkých Európanov ([COM\(2016\)0860](#)) sa zameriava na realizáciu energetickej únie a vzťahuje sa na energetickú efektívnosť, energiu z obnoviteľných zdrojov, bezpečnosť dodávok elektrickej energie a pravidlá správy energetickej únie. Na dokončenie vnútorného trhu s energiou Komisia preto navrhla opatrenia v smernici o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou ([COM\(2016\)0864](#)), nariadení o vnútornom trhu s elektrinou ([COM\(2016\)0861](#)) a nariadení o pripravenosti na riziká ([COM\(2016\)0862](#)).

Návrhom smernice o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrickou energiou ([COM\(2016\)0864](#)) sa prepracúva znenie smernice 2009/72/ES. Návrh sa zameriava na:

- Jasnejšie a častejšie účty za elektrinu: zákazníci by si mohli slobodne zvoliť dodávateľa či agregátora elektrickej energie za pomoci certifikovaných nástrojov na porovnanie a bez poplatkov za zmenu dodávateľa a mohli by si zvoliť zmluvu s dynamickou cenou a inteligentný merač.
- Ochranu chudobných alebo zraniteľných odberateľov: členské štáty by boli povinné poskytnúť cieleňú ochranu prostredníctvom monitorovania a nahlasovania počtu domácností žijúcich v energetickej chudobe.
- Zapojenie nových účastníkov trhu: agregátori by sa mohli slobodne zúčastňovať na maloobchodnom trhu; miestne energetické spoločenstvá by mali právo zapájať sa do miestnej výroby, distribúcie, agregácie a uskladňovania energie a služieb energetickej účinnosti a mali by prístup ku všetkým organizovaným trhom; členské štáty by regulovali výmenu údajov medzi účastníkmi trhu.
- Uľahčenie elektromobility: členské štáty by museli uľahčovať pripájanie nabíjacích miest pre elektrické vozidlá do elektrickej distribučnej sústavy a otvoriť vlastníctvo a prevádzku týchto nabíjacích miest tretím stranám.
- Objasnenie úloh prevádzkovateľov distribučných sústav (PDS) a zavedenie postupu na plánovanie rozvoja distribučnej sústavy.

Návrh nariadenia o pripravenosti na riziká ([COM\(2016\)0862](#)) sa zameriava na posilnenie pripravenosti na riziká podporovaním spolupráce medzi prevádzkovateľmi prenosovej sústavy (PPS) v rámci EÚ, PPS v susedných krajinách a Európskou agentúrou pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky. Zameriava sa aj na uľahčenie cezhraničného riadenia elektrických sietí v prípade krízových situácií v oblasti elektriny prostredníctvom nových regionálnych operačných centier, ktoré sa zavádzajú v súvisiacom návrhu nariadenia o vnútornom trhu s elektrinou ([COM\(2016\)0861](#)). Navrhujú sa štyri súbory opatrení: i) spoločné pravidlá týkajúce sa predchádzania krízovým situáciám v oblasti elektriny a prípravy na ne a zabezpečenia cezhraničnej spolupráce; ii) spoločné pravidlá riešenia krízových situácií; iii) spoločné metódy na posudzovanie rizík súvisiacich s bezpečnosťou dodávok; iv) spoločný rámec na lepšie hodnotenie a monitorovanie bezpečnosti dodávok elektrickej energie.

Návrhom nariadenia o vnútornom trhu s elektrinou ([COM\(2016\)0861](#)) sa prepracúva [nariadenie \(ES\) č. 714/2009](#), aby sa trh s elektrickou energiou pripravil na flexibilitu, dekarbonizáciu a inovácie zabezpečením nedeformovaných trhových signálov. Návrh pozostáva zo siedmich ďalších legislatívnych návrhov. Päť z nich sa vzťahuje na dodávky elektrickej energie s cieľom zrevidovať pravidlá obchodovania s elektrinou, objasniť úlohy účastníkov trhu a stanoviť zásady pre posudzovanie kapacitných potrieb a pre trhové kapacitné mechanizmy.

C. Regulácia trhu s energiou: Európska agentúra pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky

Od marca 2011 funguje Európska agentúra pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (ACER) ([nariadenie \(ES\) č. 713/2009](#)). Agentúra ACER je zodpovedná predovšetkým za podporu spolupráce medzi vnútroštátnymi regulačnými orgánmi na regionálnej a európskej úrovni a za monitorovanie rozvoja siete a vnútorného trhu s elektrickou energiou a plynom. Má tiež právomoc vyšetrovať prípady zneužitia trhu a koordinovať uplatňovanie primeraných sankcií s členskými štátmi. Zodpovednosť za uplatňovanie sankcií vzťahujúcich sa na porušenia je však v rukách členských štátov.

V ďalšom kroku sa prijali dve nariadenia, ktorými sa vytvorili štruktúry pre spoluprácu Európskych sietí prevádzkovateľov prenosových sústav/prepravných sietí (ENTSO): jednej pre elektrinu ([nariadenie \(ES\) č. 714/2009](#)) a jednej pre zemný plyn ([nariadenie \(ES\) č. 715/2009](#)), a ktoré boli zmenené [rozhodnutím Komisie 2010/685/EÚ](#)). Siete ENTSO spolu s agentúrou ACER vytvárajú podrobné pravidlá prístupu k sieti a technické predpisy a zabezpečujú koordináciu prevádzky siete prostredníctvom výmeny prevádzkových informácií a rozvoja spoločných bezpečnostných a núdzových noriem a postupov. Siete ENTSO sú takisto zodpovedné za vypracovanie 10-ročných investičných plánov sietí, a to každé dva roky, ktoré následne preskúmava ACER.

Okrem toho je cieľom [smernice 2008/92/ES](#) zlepšiť transparentnosť cien plynu a elektrickej energie účtovaných priemyselným koncovým odberateľom tým, že členské štáty zaväzuje, aby zabezpečili oznamovanie týchto cien a použitých systémov tvorby cien Eurostatu dvakrát ročne. EÚ prijala v októbri 2011 [nariadenie \(EÚ\) č. 1227/2011](#) o integrite a transparentnosti veľkoobchodného trhu s energiou (REMIT), ktorého cieľom je zaručiť spravodlivé obchodné postupy na európskych trhoch s energiou.

30. novembra 2016 Komisia predložila návrh nariadenia ([COM\(2016\)0863](#)) s cieľom reformovať ACER, prepracovať právne akty a posilniť jej hlavnú úlohu ako koordinátora činnosti národných regulačných orgánov, najmä v tých oblastiach, kde by rozdrobené rozhodovanie členských štátov o otázkach cezhraničného významu viedlo k problémom alebo nezrovnalostiam na vnútornom trhu. Zoznam úloh sa preto aktualizoval tak, že zahŕňa povinnosti ACER v oblasti dohľadu nad veľkoobchodným trhom a cezhraničnou infraštruktúrou, dáva ACER väčšiu zodpovednosť pri príprave a predkladaní konečného návrhu sieťového predpisu Komisii a pri ovplyvňovaní postupu preskúmania regionálneho trhu s elektrinou (ponukovej oblasti) (stanoveného v prepracovanom znení nariadenia o elektrine ([COM\(2016\)0861](#))).

D. Bezpečnosť dodávok elektrickej energie, zemného plynu a ropy

[Smernicou 2005/89/ES](#) sa zavádzajú opatrenia na zaistenie bezpečnosti dodávok elektriny, aby sa zabezpečilo správne fungovanie vnútorného trhu s elektrinou, primeraná úroveň prepojenia medzi členskými štátmi, primeraná úroveň výrobných kapacít a rovnováha medzi ponukou a dopytom. Vzhľadom na kľúčový význam plynu pre zásobovanie Európskej únie energiou a ako odpoveď na rusko-ukrajinskú plynovú krízu počas zimy 2008 – 2009 bolo v roku 2010 prijaté [nariadenie \(EÚ\) č. 994/2010](#) o opatreniach na zaistenie bezpečnosti dodávok plynu. Cieľom tohto nariadenia je posilniť mechanizmy prevencie a reakcie v prípade krízy. V záujme zabezpečenia dodávok ropy ukladá [smernica 2009/119/ES](#) členským štátom povinnosť udržiavať minimálne zásoby ropy zodpovedajúce 90 dňom priemerného denného čistého dovozu alebo 61 dňom priemernej dennej spotreby štátu podľa toho, ktorá z týchto hodnôt je vyššia. V reakcii na obavy týkajúce sa dodávok ruského plynu cez Ukrajinu vydala Komisia v máji 2014 stratégiu energetickej bezpečnosti ([COM\(2014\)0330](#)). Stratégia sa

zameriava na zabezpečenie stabilných a dostatočných dodávok energie pre európskych občanov a hospodárstvo. Stanovuje opatrenia, ako je zvyšovanie energetickej účinnosti, výroba energie z domácich zdrojov a dokončenie chýbajúcich prepojení infraštruktúry s cieľom presmerovať energiu tam, kde je potrebná počas krízy.

Komisia prijala 8. novembra 2017 legislatívny návrh na ciele revíziu smernice o zemnom plyne z roku 2009 ([COM\(2017\)0660](#)). Tým by boli kľúčové ustanovenia smernice o plyne okamžite uplatniteľné na cezhraničné plynovody s tretími krajinami, alebo konkrétnejšie na tie časti plynovodov, ktoré sú na území EÚ. To by pomohlo zabezpečiť, aby žiadny súčasný, plánovaný ani budúci projekt plynárenskej infraštruktúry medzi členským štátom EÚ a treťou krajinou nenarušal jednotný trh s energiou ani neoslaboval bezpečnosť dodávok v EÚ.

E. Transeurópske energetické siete (TEN-E)

[Nariadením \(EÚ\) č. 347/2013](#) sa stanovujú usmernenia pre transeurópske energetické siete, v ktorých sa určujú v rámci transeurópskych elektrických a plynárenských sietí projekty spoločného záujmu a prioritné projekty. Projekty spoločného záujmu majú prioritu pri udeľovaní finančnej pomoci poskytovanej na základe [nariadenia \(ES\) č. 2236/95](#). Rozpočet pridelený na TEN-E je určený najmä na financovanie štúdií uskutočniteľnosti. Na čiastočné financovanie investícií sa môžu využiť aj ďalšie nástroje, napríklad európske štrukturálne a investičné fondy alebo Európsky fond pre strategické investície (EFSD). [Nariadením Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 256/2014](#) z 26. februára 2014 o povinnosti oznamovať Komisii investičné projekty v oblasti energetickej infraštruktúry v rámci Európskej únie sa členským štátom ukladá povinnosť informovať Komisiu o investičných projektoch v oblasti energetickej infraštruktúry.

Komisia vo svojom oznámení s názvom Rozpočet stratégie Európa 2020 ([COM\(2011\)0500](#)) navrhla nový mechanizmus – Nástroj na prepájanie Európy (NPE) – na financovanie prioritných projektov v oblasti energetiky, dopravy a veľmi dôležitej digitálnej infraštruktúry na obdobie rokov 2014 až 2020. V novembri 2013 Parlament schválil dohodu s Radou o rozpočte na NPE, v ktorom bolo na rozvoj transeurópskych projektov energetickej infraštruktúry vyčlenených 5,12 miliardy EUR ([P7_TA\(2013\)0463](#)). Na podporu EÚ bolo vybraných niekoľko projektov spoločného záujmu založených na usmerneniach pre energetickú infraštruktúru schválených v marci 2013 Radou a Parlamentom ([P7_TA\(2013\)0061](#)).

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Pri prijímaní legislatívneho balíka o vnútorných trhoch s energiou Parlament rozhodne podporoval oddelenie vlastníctva prenosovej sústavy v odvetví elektrickej energie ako najúčinnější nástroj na podporu investícií do infraštruktúry nediskriminačným spôsobom, spravodlivého prístupu k sieti pre nové subjekty a transparentnosti na trhu. Parlament takisto zdôrazňoval význam spoločného európskeho pohľadu na strednodobé investície (orientačný desaťročný európsky plán zameraný na prepojenia), väčšej spolupráce medzi regulačnými orgánmi, členskými štátmi a prevádzkovateľmi prenosových/prepravných sústav a silného procesu harmonizácie podmienok prístupu do siete. Z iniciatívy Parlamentu nadobudli osobitný význam práva spotrebiteľov, čo bola súčasť dohody dosiahnutej s Radou: v uzneseniach trval na posilnení práv spotrebiteľov (zmena dodávateľov, priame informácie prostredníctvom inteligentných meračov a účinné riešenie sťažností adresovaných ombudsmanovi pre energetiku). Parlament takisto presadil uznanie pojmu „energetická chudoba“. Dôrazne podporoval zriadenie agentúry ACER a zdôrazňoval, že sa jej musia udeliť nevyhnutné právomoci, aby mohla prekonať problémy, ktoré nedokážu vyriešiť vnútroštátne regulačné orgány a ktoré bránia integrácii a riadnemu fungovaniu vnútorného trhu.

Nedávne dôležité uznesenia:

- 12. septembra 2017: boli prijaté nové pravidlá s cieľom umožniť susedným krajinám navzájom si pomáhať pri riešení plynových kríz a zabezpečiť cezhraničnú solidaritu a transparentnosť zmlúv o dodávkach plynu.
- 2. marca 2017: poslanci EP schválili pravidlá, ktorými sa od členských štátov vyžaduje, aby informovali Komisiu o svojich plánoch na rokovanie o dohodách o energetických dodávkach s tretími krajinami pred začatím rokovaní.
- 25. októbra 2016: Parlament podporil uznesenie o stratégii EÚ pre skvapalnený zemný plyn (LNG) s cieľom dosiahnuť vyššiu bezpečnosť dodávok energie, znížiť emisie uhlíka a dosiahnuť prijateľné ceny.
- 13. septembra 2016: uznesenie Parlamentu s názvom Smerom k novej koncepcii trhu s energiou presadzuje kombináciu likvidných krátkodobých trhov a dlhodobých cenových signálov s cieľom zabezpečiť, aby bol trh pripravený na rastúci podiel energie z obnoviteľných zdrojov a aktívnych spotrebiteľov.
- 26. mája 2016: uznesenie Parlamentu o vytváraní nového prístupu s dôrazom na spotrebiteľov energie vyzýva, aby sa občanom umožnilo vyrábať, spotrebúvať a skladovať vlastnú energiu z obnoviteľných zdrojov a obchodovať s ňou, ako aj zúčastňovať sa na trhu s energiou a na reakcii na dopyt.

Frédéric Gouardères
10/2018